

zdrava pamet nam pové, da na slovenskih ljudskih šolah mora biti učni jezik slovenski ravno tako, kakor na nemški nemški, na laški laški itd. To nam tudi pravijo glavna učna pravila in pa postavne določbe.

§ 51. Šolskega in učnega reda od 20. avgusta 1870 pravi: „Smoter jezikovega uka je: prav razumevati, kar se od drugih sliši v materinem jeziku, potem tudi zmožnost ustno in pismeno svoje misli dobro in gladko pripovedovati itd. V tej postavni določbi tedaj izrečno stoji, da ima biti na slovenskih šolah učni jezik slovenski, toraj ni bilo deželnemu šolskemu svetu potreba občin o učenem jeziku povpraševati, da, po našem mnenju tudi ni imel več uzroka kaj takega storiti. Pravico le je imel povpraševati ljudstvo, ako želi, da se otroci nemškega jezika vadijo, kar nam jasno priča dostavek veljač oči tudi za Koroško na konci omenjenega §, kateri pravi: „Učilnicam, v katerih je med uk treba še drug deželni jezik sprejeti, naj deželna šolska oblast natančneje ukrene tega uka smoter in izvrševanje“.

Dokazali smo toraj, da se v naših šolah postavne določbe prezirajo; povedali smo, da naši šoli odrasli otroci ne zamorejo slovenskega lista spisati, ker je gotovo v protivji z določbami § 51 učnega reda.

§ 31 šolske postave od 14. maja 1869 določuje v drugem oddelku: „Kjer je potrebno, mora se učiteljskim pripravnikom prilika dati, tudi v drugem deželnem jeziku izobraziti se, da si pridobijo zmožnost, tudi v tem jeziku podučevati.“

Ker je na našem učiteljskem izobraževališči učni jezik nemški, sledi iz zgoraj navedene postavne določbe, da morajo vsaj slovenski pripravniki slovenščine učiti se, kar se pa v istini ne godi, kajti v prvem delu našega spisa povedali smo, da se slovenščine uči samo tisti, kateri hoče, in da v slovenščini podučuje nek postaran ljudski učitelj, kateri pa slovenščine niti zmožen ni, vsi drugi učitelji na pripravnici pa so sami trdi Nemci; ravno tako in še slabše je v izpraševalni komisiji, in to vključno jasnim postavnim določbam.

Predragi rojaki! Pokazali smo vam, kakšne šole da imamo in kakšne bi morale biti, da bi mladini naše prav koristile; dokazali smo da se postavne določbe gledé naših šol ne izpolnjujejo in da nič druga tirjati nečemo, kakor to, kar nam postave pripoznavajo. Zdržite se rojaki! Slovenske občine, slovenski kraji sveti, zahtevajte, da se nam naše pravice v postavah zatrjene tudi dade. Obrnite se s prošnjami ali pa po posebnih odposlancih do gospoda ministra za nauk in če potreba, do presvitlega cesarja samega, prosite, da naj naše skromne narodne zahteve usliši in jih tudi izpolnovati zapové.

Naše zahteve gledé ljudske šole pa so:

I. Na vseh slovenskih ljudskih šolah naj bode podučni jezik slovenski, nemščina pa naj bo učni predmet.

II. Za prihodnje okrajne šolske nadzornike naj se imenujejo taki možje, kateri svoj materni jezik ljubijo in ga poznajo, in od katerih smemo pričakovati, da naš slovenski jezik in slovenske domoljube javno zasramovali in sumničili ne bodo.

III. Za učiteljske pripravnike slovenske narodnosti naj bode slovenščina obligaten predmet. V ta namen naj se nastavi na učiteljskem izobraževališči slovenščine več profesor. Ravno tako naj se imenuje v izpraševalno komisijo slovenščine zmožen ud, da bode tako našim učiteljem tudi priložnost dana izpit iz slovenščine napraviti. Našega gosp. poslanca And. Einspielerja pa prosimo, naj pri slavnej deželnej vladi za nas potrebnih korakov stori. Božja pomoč!

Gospodarske stvari.

Gisp ali mavec pospešuje rast poljskih sadežev.

Gisp ali mavec je zveza žveplena kisline, apna in vode. Nahaja se, da si tudi le bolj porredko kot kamenje po gorah, kjer ga potem kakor drugo rudo izkapajo, meljejo in prodavajo. Mnogo gipsa ali mavca se koplje leto in dan na Gorenjskem na Jesenicah, od koder ga tudi veliko kmetovavcem razvozijo in prodajajo.

Mavec je v gospodarstvu mnogovrstne koristi, on ohranjuje, pomnožuje in vzboljšava gnoj in redi rastline.

1. Kaj koristi mavec v hlevu? Če stopiš v kaki slabo razvetren konjski hlev, brž te nekaj zaskeli v očesih, da ti kakor bren ali čebul vodo v oči požene, tudi nos ti pove, da je tu neka posebna stvar, ki ne deluje, kakor vijolica ali roža na tvoje nosne čutnice. Ta stvar ali snov je amonijak t. j. neka zveza z gnjilec ali dušcem, ki je poglavitna hrana raznim rastlinam. Amonijak hleve zasmradi, okuži in je ljudem in živini na zdravju škodljiv. Ta gnjilec je prav tenka tvarina, ki se brž v zrak razhladi. Amonijak je sicer v izločkih živalskih z ogljenčevu kislino trdno zvezan, vendar pa se brž ko more od nje ločiti in kakor rečeno po zraku plava v našo škodo. Kajti amonijak je rastlinam potreben. Najprej z ogljenčevu kislino prst v zemlji razkroja in potem rastline redi. Toraj gre na to gledati, da amonijak kolikor mogoče najmanj v zrak vbeži. Da se toraj ta dragocena pa toliko razkadjiva tvarica veže in ohrani, v to služi nekoliko vsaka sorta nastelje, listje, resje, slama, še boljje prst in šota, vendar pa nastelj ne more več amonijaka iz zraka na se potegniti. To zamore le gips ali mavec, kajti gips, kakor je bilo gori povedano, obstoji iz žveplene kisline in iz apna in amonijak ima do žveplene kisline posebno nagujenost in brž se zveže in postane žveplenokisli amonijak iz obeh. Apno se zveže z ogljenčevu kislino in tudi ta redi rastline. Iz tega je toraj jasno, da se mora gips v hlevu rabiti, da se po njem amonijak veže, naj po tem že v zraku

plava ali naj je v živalskih izločkih še zadržan. Z gipsom se mora toraj gnoj v hlevu potrošati ali pa gips na hlevni tlak raztrošati. Gips tudi gnoj bolj ohranjuje, ker njegovo razkrojitev zabranjuje in počasni, ktera razkrojitev se posebno v ovčjih in tudi v govejih hlevih, kjer se gnoj delj časa pod živino ležati pušča, hitro godi. Da se to kolikor toliko zabrani in amonijak v gnoji zadrži, se mora vsak dan dvakrat gnoj ali hlevni tlak z gipsom potrositi in to zjutraj in zvečer. Če se gnoj vsakdan izpod živino izkidava, se hlevni tlak s gipsom potrosi. S tem si kmetovavec dragocene gnojivne snovi pridržji in ohrani. Kdor ima 10 velikih živinčet v hlevu, naj 5 kilogramov gipsa na dan pod nje potrosi, če more ga sme tudi več potrositi. V ovčjih hlevih se računni na 10 repov 1 kilogram gipsa. V hlevu gips toraj preganja zdravju škodljivi smrad in množi in vzboljšava gnoj.

2. Gips na gnojišči. Tudi tukaj prinaša gips iste koristi, veče amonijak, ohranjuje gnoj in zakasni njegovo razkrojitev. Gnojni kup naj se toraj večkrat, posebno ko se je nov gnoj iz hleva na kup pokidal, z gipsom dobro potrosi.

(Konec prih.)

Prav zanesljivo sredstvo, s katerim se da les, n. p. kolje zoper gujilobo zavarovati.

Za to se raztopita dva kilograma modrega plavega vitrijola v 100 litrov vode. Da vitrijol rajši raztopi, je dobro, jeden del vode zgreti in jo med ostalo vodo pomešati. Ta tekočina se potem v primerno posodo, morda v sode, v katerih je bil petroleum, vlije in skoraj do vrha nalije, tako, da more kolje za meter globoko v to tekočino vtekniti. Kolje, ki se je 8—10 dni v ti tekočini močilo, se potem vzame iz nje in na zraku posuši. Del kolja, ki je bil v vodi, dobi nekoliko plavkasto barvo. Ko tekočina v sodu pojemači začne, se nove doda. Sploh se to, koliko je te raztopline potreba, ravna po množini kolja, ki se boče v nji namakati. Katranovec, kakor so novjše skušnje pokazale, ni tako trpežnega učinka, kakor vitrijol. Posoda pa, v kateri se je vitrijol v vodi raztapljal, ni več za to, da bi se v nji kaka živinska klaja prirejevala ali hranjevala, ker je zastrupljena. Tudi, če kaj te tekočine ostane, se ne sme v kak ribnik ali potok izliti, ker ribe in raki, sploh vodne živali, po nji poginejo. Tudi blizu studenca jo izlivati, ni kaj varno.

Kako stročjevine kuhati, da mehke postanejo. Stročjevine, kakor grah, bob, leča, fižol itd., se včasih rade do mehkega ne dajo skubati. Uzrok temu je apno, ktero je v vodi, v kateri se sočivje kuha. Temu se pa lahko odpomore, ako se v vodo košček sode dene. Ta naredi, da se apno iz vode na dno vsede in v taki vodi se stročjevine rade do mehkega skuhajo.

Dopisi.

Od sv. Miklavža pri Sotli. (Požar — prošnja). Starši, skrivajte pred otroci žveplenke ali biglice. Dne 30. avg. vzame jih v Poljski vesi 5letni fantič, ter gre na pod ali škedenj in z njimi se igraje ogenj zatrosi, se opeče in zvečer umrje. Ob $\frac{1}{2}$ 3. popoldne, ko so ravno vsi vaščani na polji, začne prvi stan goreti in v $\frac{1}{4}$ ure ugrabi ogenj, ker so bile razen ene hiše vse lesene in s slamo pokrite in tako rekoč na enem kupu, 5 hiš in 14 drugih velikih poslopij. Braniti ni bilo mogoče pri velikej suši. Povrh cenjena škoda samo na hišah znaša 15.560 gld. Da še tih drugih 5 posestnikov ni pogorelo, pripomoglo je tiho vreme in zdatna podpora gasilcev. Zavarovan je bil le eden sam. Nesreča je toliko večja in občutljivejša, ker so vsi pridelki in drugi imetki razen živine, le ena sama krava in ena svinja ste v ognji ostale, popolnoma pokončani, zima pa je tako rekoč pred dvermi. Ko so domači župljani po lanskej 24-kratnej povodnji Sotle črez polja precej uže poškodovani, letos pa še k prizidanju in nadzidanju svoje farne cerkve, ki bode z novo znotrajno opravo gotovih 8000 fl. stalo, mnogo vlagajo, toraj svojih revežev zdatno podpirati ne morejo, priporoča ponižno tukajšnje pogorelece usmiljenim srcem župniški urad pri sv. Miklauži na Polji dne 31. avg. 1880.

Z Remšnika. (Razne reči.) Za potnika je na hribih prav veselo. Ako se ozira po daljnih planinah in širokih dolinah, pa tudi na barih je toževanja dovolj slišati o žalostnih časih. Zraven denarnega poloma je toča na Remšniku okolo sv. Pankracija, (ki je zdaj precej popravljen, in dozidan kos zidovja, kojega je pred 12. leti strela odtrgala) posebno na Nemškem, kder dober šilhar Lišner in Lateiner raste, precej potolkla in sadna drevesa v najboljšem cvetu oklestila, da ne bodo nič mošta ali „tolkle“ imeli. Vendar na široko ni segala. Na Remšniku je precej ugodna letina, ker je po potrebi deževalo. Ajde in koruze so prav lepe videti; pa za prihodnja leta pri koruzi nevarnost preti. Skoro vsako steblo je najeden od črvov. Dospevši na Remšnik sem našel nekega gospoda v koruzi iskati črve, jih pobijati in vrhe koruznej slami odrezavati, da bi se lepa koruza otela, za posestnika najpotrebnejše silje. Na ta način se tudi more na tisoče zalege pokončati, in ko bi vsi posestniki enako delali, bi se po nekterih letih nevarnost odvrnola. Pred 12. leti se je govorilo o koruznih črvih na Koroškem in v nekterih letih bili so že v Marenberškem okraji, tedaj tudi na Remšniku, vendar še redki, zdaj pa ima vsako steblo svojega črva. Na marsikterem klasu jih po osem blagi sad razjeda. Nahajajo se že enako v Mariborskem okraji. V nevarnosti je tedaj najboljši del kruha za deželane posebno siromake. Na god gospoda župnika na Jernejevo 24. avgusta je bila na Remšniku skuš-